

LBRIS

We know
books

ALFONS KAISER

KARL LAGERFELD

UN GERMAN LA PARIS

Traducere din germană și note
de Irina Cristescu

meridiane

Cuprins

	În amintirea lui	7
Prolog:	Tatăl	15
	Mama	26
1933 – 1951:	Nașterea	45
	Bissenmoor	51
	Copilăria	54
	Războiul	61
	Partidul nazist	67
	Școala	77
	Umilița	84
	Surorile	88
	Prusia	96
	Cum a început totul	100
1952 – 1982:	Paris	111
	Începuturile	118
	Prieteni	122
	Ascensiunea	131
	Baden-Baden	141
	Chloé	146
	Fendi	159
	Labelfeld	163
	Americanii	169
	Jacques	186
	Germanii	200

	Castelul.....	205
	Amenajările.....	214
1983 – 1999:	Lagerfeld.....	225
	Chanel	240
	Fotografiile	255
	Manechinele.....	262
	Hamburg	267
	Florile.....	272
	Jurnaliștii.....	276
	Desenele	281
	Cărțile	286
2000 – 2019:	Dieta	295
	Logoul.....	299
	H&M	306
	Publicitatea	310
	Dușmanii.....	316
	Baptiste.....	323
	Hudson	327
	Prezentările	330
	Criticile.....	337
	Choupette.....	346
	Sfârșitul	351
	După moarte	363
Anexe:	Mulțumiri.....	369
	Note	371
	Copyright și surse ale ilustrațiilor.....	407
	Arbore genealogic	409

11 aprilie 1930, Dürerstraße 3, Münster: Otto Lagerfeld și Elisabeth Bahlmann (centru stânga) la nunta lor. Martori le-au fost sora ei, Felicitas (dreapta), și soțul acesteia, Conrad Ramstedt (stânga spate). Fiicele acestora, Eva (în primul rând, în stânga imaginii) și Tita, aveau să fie verișoarele preferate ale lui Karl Lagerfeld. În centru, mama miresei, Milly Bahlmann.

Prolog

Tatăl

Unul dintre cei mai fideli clienți ai producătorului de lapte condensat Otto Lagerfeld se afla chiar în casa lui. Fiul său, Karl, primea lapte direct din cutie. Soția lui Lagerfeld, Elisabeth, nu avea de gând să îl alăpteze. „Doar nu m-am măritat cu un producător de lactate ca să-mi folosesc sânii la așa ceva. În fond, de-aia există lapte la cutie“, ar fi spus ea, potrivit relatărilor ulterioare ale fiului său.¹ Ca să nu-și „strice sânii“², micuțul Karl a primit așadar lapte condensat.³

Otto Lagerfeld, care s-a născut la Hamburg în 20 septembrie 1881, s-a dezvoltat și el tot datorită laptelui condensat. Odată cu Glücksklee*, marca fondată de el, a dat lovitură. Dar până acolo a fost cale lungă, înțesată cu pericole. Cei care voiau să fie comercianți trebuiau, după modelul hanseatic consacrat în Imperiul German, să facă înconjurul lumii și să învețe tot ce se putea învăța despre cafea. Prin urmare, Otto Lagerfeld a aflat de la o vârstă fragedă ce înseamnă comerțul global, dar și cum poți cădea victimă istoriei globale.

Tatăl său, Otto Lagerfeld senior, fusese și el negustor. În cartea de telefoane a orașului Hamburg din 1910, numele său apărea alături de descrierea „vinărie și importator autorizat de vin, depozit general de Grande-Chartreuse (Pères Chartreux

* În germană, trifoi cu patru foi, trifoi norocos.

din Tarragona)⁴. Negustorul de vin născut în 1845, care vindea și lichior de plante⁴, își derula afacerile pe Rödingsmarkt numărul 74, adică foarte aproape de portul interior al orașului Hamburg. Fiul său, Otto, i-a construit o casă la Ottensen, unde avea să-și petreacă bătrânețea. Adresa menționată în necrologul lui Tönnies Johann Otto Lagerfeld, decedat la 22 iunie 1931, la 85 de ani, este Elbchaussee numărul 70. Casa cu vedere la fluviul Elba apare și în necrologul soției sale, Maria Lagerfeld, născută Wiegels, decedată în 13 martie 1936.⁵ La acea vreme, Elbchaussee, inclusiv capătul dinspre Ottensen, era un loc și mai select decât în prezent, fiindcă șoseaua principală care ducea către suburbiile de pe Elba nu era mai deloc circulată. Numerele pare, situate pe partea dreaptă a drumului, cum ieșai din oraș, nu erau așadar deloc de lepădat. Astăzi, pentru a ajunge la Elba, trebuie să traversezi o stradă aglomerată.⁶

Otto Lagerfeld junior, unul dintre cei 11 copii ai familiei, a ajuns negustor ca tatăl său, făcându-și ucenicia la o companie din Hamburg, care se ocupa cu negoțul de cafea. După efectuarea serviciului militar, la sfârșitul lui 1902, Otto Lagerfeld a plecat la Maracaibo, în Venezuela, delegat de societatea Van Dissel, Rode & Co din același Hamburg. O asemenea misiune în străinătate, în căutarea cafelei venezuelene, care era la mare căutare în acea vreme, era teribil de periculoasă.⁷ Otto Lagerfeld nu se expunea doar riscului reprezentat de febra galbenă, transmisă de țânțarii din împrejurimile mlăștinoase ale orașului Maracaibo, ci și tulburărilor politice generate de declinul prețului cafelei. În 1899, o revoluție iscată în Columbia puse capăt relațiilor comerciale cu țara învecinată. Luptele de gherilă îngreunau munca de pe plantații. Apoi, în 1902 – 1903, criza din Venezuela a dus la arestarea multor germani aflați acolo.

În pofida acestor condiții nefavorabile, în 1902, tânărul de 21 de ani a plecat către Venezuela la bordul unei nave comerciale.⁸ Conform propriilor însemnări, a fost luat prizonier de

război în Maracaibo, unde a supraviețuit febrei galbene doar pentru că o indiană l-a frecat zi și noapte cu ulei.⁹ Însănătoșit, a pornit în căutarea unor boabe de cafea mai bune, călătorind prin Columbia pe spinarea catârilor. Conflictelor politice, încheiate după semnarea unui acord, în martie 1903, i-au arătat tânărului negustor că nu se poate face comerț cu succes dacă situația politică nu o permite.

Realizând că slujba lui nu avea prea multe perspective, Otto și-a reziliat contractul după câțiva ani.¹⁰ Ulterior a plecat în SUA, unde se stabiliseră cu ceva vreme în urmă cei doi frați ai săi, Joseph și Johannes. A ajuns la San Francisco pe 16 aprilie 1906¹¹, cu două zile înainte de marele cutremur care a făcut peste 3000 de victime și a fost urmat de incendii devastatoare. După cum avea să îi povestească nepoatei sale, Thoma Schulenburg¹², a urmărit incendiile din Sausalito, o localitate aflată de cealaltă parte a strâmtorii Golden Gate.

Otto Lagerfeld a rămas la San Francisco cel puțin până în decembrie 1906.¹³ De acolo, a plecat spre nord, stabilindu-se în Kent, o localitate de lângă Seattle, în statul Washington, unde a lucrat la Carnation Evaporated Milk Company, o companie relativ nou-înființată, care avea nevoie de un comis-voiajor ambițios pentru a-și extinde afacerile. A călătorit în Japonia, a trecut prin Manila și Hong Kong, iar în 1907 a ajuns la Vladivostok, unde a înființat o reprezentanță a companiei producătoare de lapte condensat.¹⁴ La vremea aceea, laptele condensat era un produs încă destul de nou. Abia în secolul al XIX-lea s-a reușit distrugerea germenilor din lapte prin încălzire, eliminarea apei prin condensare și reducerea dimensiunii particulelor de grăsime prin omogenizare, pentru ca laptele să nu se coaguleze atât de repede și să fie mai ușor de digerat. Cererea de lapte condensat cu durată lungă de valabilitate era mare mai ales în zonele în care nu se găsea lapte proaspăt – iar la acea vreme erau multe locuri de acest fel, fiindcă frigiderul nu era încă prea răspândit.

Dar de ce Rusia? Și de ce Vladivostok, aflat la 8000 de kilometri depărtare de Hamburg? Karl Lagerfeld, care vorbea mult despre mama lui, dar foarte puțin despre tatăl său, reușea mereu să-și uimească ascultătorii când le spunea că „tata a vândut lapte condensat la Vladivostok“. Fiul se mândrea, așadar, cu spiritul antreprenorial și cu pofta de aventură ale tatălui său. Andrei Sidorov, un istoric din Vladivostok, a descoperit într-un ghid al orașului din 1912 o reclamă de-ale lui Otto Lagerfeld.¹⁵ Potrivit acesteia, Lagerfeld mai vindea, pe lângă lapte condensat, și alte produse americane, cum ar fi hârtie de prins muște, fructe uscate, funii din cânepă de Manila, pile și alte unelte din metal, cum ar fi burghie pentru minerit, și echipamente agricole.

Orașul aflat la extremitatea răsăriteană a Imperiului Rus era locul ideal pentru un comerciant care avea legături solide cu diverși producători. Iar asta deoarece Calea Ferată Transsiberiană, finalizată în 1916, adusesese Orientul Îndepărtat mai aproape de Europa. Din 1903, această dezvoltare a generat un avânt economic, cel mai important port rusesc la Pacific transformându-se astfel într-un nod comercial internațional. Otto Lagerfeld a vândut, în acest oraș din estul Siberiei, laptele condensat Carnation – „garoafa“, în limba engleză –, sub denumirea echivalentă rusească „Gwosdika“.

Pentru acest iubitor al Rusiei, care îi vorbea și limba, trebuie să fi fost teribil de dureros felul în care s-au schimbat toate odată cu izbucnirea Primului Război Mondial. La 1 august 1914, când Germania a declarat război Rusiei, Otto Lagerfeld a solicitat autorităților ruse să părăsească țara și să se întoarcă în Statele Unite ale Americii, prin Japonia, întrucât, având în vedere „sistarea operațiunilor comerciale cu Londra și orașul Hamburg“, nu își mai putea continua activitatea.¹⁶ După doar câteva zile, Lagerfeld a fost arestat, fiind suspectat, alături de alți câțiva compatrioți, de spionaj.¹⁷ Aflat în închisoare la Vladivostok, a cerut să i se acorde cetățenia rusă, întrucât locuia în Rusia de șapte ani, iar în cursul

Reclamă din 1912: Otto Lagerfeld vindea la Vladivostok lapte condensat și alte produse americane, cum ar fi hârtie de prins muște, funii și diferite unelte.

activităților zilnice vorbea atât engleza, cât și rusa.¹⁸ În zadar, însă. Americanca Eleanor L. Pray a asistat de pe peronul gării la deportarea lui Otto Lagerfeld și a altor germani.¹⁹

După un drum de mai bine de 2000 de kilometri către nord, din care cea mai mare parte a fost făcută cel mai probabil cu vaporul, Otto Lagerfeld a ajuns la Verhoiansk, o localitate izolată, aflată dincolo de Cercul Polar. În perioada țaristă, Iacutia era deja regiunea preferată pentru trimiterea proscrisilor. Inițial, aici erau trimiși țărani și muncitori, rascolnici și sectanți, însă numărul lor era îngroșat tot mai mult de persoanele indezirabile politic. Pe vremea lui Stalin, Iacutia s-a transformat într-o „închisoare fără gratii“. Zona era într-atât de izolată, iar condițiile de trai, atât de dure, încât era practic imposibil să evadezi, mai ales că nu existau nici trenuri, nici drumuri asfaltate. Verhoiansk avea 470 de locuitori, trei prăvălii

și o biserică. Nu există prea multe surse despre perioada petrecută acolo de Otto Lagerfeld.²⁰ Locul era sub controlul miliției locale, nu al autorităților militare. Verhoiansk nu era un lagăr pentru prizonierii de război, ci un loc în care oamenii erau trimiși în exil.

Condițiile de viață de acolo nu pot fi cunoscute decât din surse indirecte. Într-o scrisoare adresată *Frankfurter Allgemeine Zeitung* în 1956, ca replică la un articol despre „laptele la felie“, Otto Lagerfeld scria următoarele: „Aș dori să vă informez că acest lucru nu se întâmplă numai în Iacutia, ci în tot nordul Siberiei. [...] Iarna, laptele era muls într-o farfurie adâncă, acesta înghețând încă din timpul mulgerii sau imediat după aceea. Nevestele țăranilor scoteau laptele din farfuria trecându-le peste flacăra și azvârlind mai apoi feliile de lapte în saci. În nordul Siberiei, laptele se cumpăra la sac și se păstra într-o gaură făcută în gheață. Dacă aveai nevoie de lapte, te duceai la groapă, ciopleai o bucată de lapte înghețat și îl dezghețai pe focul din vatră. Am fost deținut timp de patru ani, în timpul Primului Război Mondial, în nordul râului Lena, pe lângă Iacutia. Iarna, temperatura medie era de minus 50 – 55 de grade.“²¹

O imagine care te cutremură! Viața din acel loc trebuie să fi fost aprigă. Pe 5 februarie 1892, temperatura din regiune a fost de minus 67,8 grade, cea mai scăzută temperatură măsurată până la acea vreme. De atunci, Verhoianskul a fost considerat „polul frigului“, cea mai rece zonă locuită din emisfera nordică și „cel mai înghețat oraș din lume“. Otto Lagerfeld nu spune însă nimic despre greutățile și lipsurile de acolo, ci doar despre lapte, cât se poate de obiectiv, de parcă în acea așezare izolată nu s-ar fi petrecut în rest mare lucru. Este evidentă aici atitudinea specifică bărbaților de la acea vreme, care nu voiau să lase să se vadă nicio suferință – poate și tendința hanseaticilor de a nu pune mare preț pe poveștile de viață sau poate un fel de reprimare folosită ca strategie de supraviețuire în contextul presiunilor care au caracterizat secolul XX.

Otto Lagerfeld s-a întors la Hamburg, prin Sankt Petersburg, în toial Revoluției Germane din 1918. În 1919, compania sa, Lagerfeld & Co., a început să introducă pe piața germană conservele Carnation.²² S-a înscris în Registrul Comerțului la 1 martie 1919, alături de fratele său, Johannes Jacob Lagerfeld, care, la fel ca el, era „comerciant în cartierul Groß Flottbek“. Pe 26 august 1922, apare înscris ca asociat și Carl Wübbens, un prieten deportat și el din Vladivostok.²³ Cu timpul, laptele condensat a devenit tot mai popular. În 1923, Otto Lagerfeld și-a înființat propria companie sub marca Glücksklee. Eticheta alb-roșie cu un trifoi verde cu patru foi și capul unei vaci în centru a fost creată chiar de el. Karl Lagerfeld a învățat, așadar, chiar de la tatăl său cum se construiește o marcă. De altfel, fiul părea mândru de realizările tatălui. Chiar și la peste 70 de ani, Karl încă purta un trifoi cu patru foi din aur la rever.²⁴

Sediul companiei Lagerfeld & Co. se afla pe strada An der Alster, la numărul 52. Laptele Carnation a fost, probabil, primul produs importat de o companie germană specializată în lapte condensat. Inițial, directorul general importa marfa cu cinci dolari pe ladă.²⁵ Apoi, în 1922, taxele de import au fost mărite, iar potrivit însemnărilor lui Otto Lagerfeld, pentru fiecare ladă de lapte trebuia să plătească taxe vamale în valoare de 20 de mărci. În consecință, comerciantul i-a convins pe deținătorii americani ai licenței că ar fi mai ieftin să fabrice conservele cu forță de muncă germană și să le umple cu lapte din producția locală. Astfel, în 1925, a înființat întreprinderea Glücksklee Milchgesellschaft mbH, profitând în următorii câțiva ani de relativa prosperitate a anilor 1920.

Producția a început la 1 mai 1926, în noua fabrică din portul Neustadt. Acest oraș avea o poziție ideală din punct de vedere logistic, aflându-se în proximitatea a numeroase ferme de vaci de lapte din Ostholstein, cu acces direct la Marea Baltică, lucru care facilita distribuția. „Die Glücksklee“, trifoiul norocos, așa cum i se mai zicea în Neustadt, a fost o idee de succes. Venise momentul de glorie al laptelui conservat. Acesta putea

fi folosit pentru a prepara ciocolată caldă și deserturi, pentru a adăuga savoare cafelei sau putea fi băut, pur și simplu, diluat cu puțină apă. O reclamă la Glücksklee din 1930 titra „Mami, mai vreau!”, cu explicația: „Chiar și copiii cărora nu prea le place să mănânce legume vor mai cere o porție, dacă legumelor li se adaugă puțin lapte de la Glücksklee.”

Cu toate că a încercat să se înțeleagă cu naștii veniți la putere în 1933, în anii următori Otto Lagerfeld a început să întâmpine tot soiul de probleme în afaceri. Până în 1937, a reușit să deschidă încă două fabrici, una la Waren (Mecklenburg) și cealaltă la Allenburg (Prusia Răsăriteană), însă războiul a afectat producția. Într-o scrisoare din 9 aprilie 1941, directorul fabricii scria: „Ba ne lipsește cărbunele, ba conservele sau butoaiele, ba rămânem fără tablă, ba fără cositor. În fiecare zi apare câte ceva, nu vă puteți imagina ce înseamnă să primești 130 000 de litri de lapte pe zi și să nu știi dacă ai în ce să-l ambalezi.”²⁶ La puțin timp după aceea, compania a fost nevoită să treacă la producția de brânză, unt și lapte praf. Fabricile de la Waren și Allenburg au căzut victime războiului; directorul n-a avut însă de suferit. Potrivit informațiilor din chestionarul de denazificare, Otto Lagerfeld încasase, începând din 1935, venituri brute constante de peste 50 000 de mărci pe an, provenite din salarii, prime, dividende, dobânzi și chirii, care au ajuns până la aproape 70 000 de mărci din 1940 până în 1944.²⁷

În ultimele zile de război, în Golful Lübeck a avut loc o tragedie. Pe 3 mai 1945, bombardierele britanice au scufundat navele germane *Cap Arcona*, *Thielbek*, *Deutschland* și *Athen*, chiar în dreptul orașului Neustadt. Acestea nu aveau la bord soldați, așa cum își închipuiseră englezii, ci deținuți din lagărele de concentrare. Peste 8000 de persoane și-au pierdut viața. În Neustadt s-a dezlănțuit haosul. Supraviețuitorii au spart depozitele Glücksklee pentru a lua alimente. Un tren de aprovizionare care transporta roți de brânză, saci de zahăr și pachete de unt și care tocmai staționa în gară a fost jefuit.

Locuitorii orașului, muncitorii detașați aici și prizonierii de război au jefuit cot la cot depozitele de alimente.²⁸ Foștii deținuți, secătuiți de puteri, s-au năpustit pe untul de care se dezobișnuiseră sau pe care nu îl mai tolerau și au decedat „în număr mare”²⁹. Nu este clar dacă directorul Glücksklee a fost arestat în legătură cu acest incident, pentru că își făcuse stocuri de alimente pe care le ascunsese de autorități. În tot cazul, se pare că Otto Lagerfeld ar fi petrecut o vreme în arestul preventiv de la Neumünster, lucru de care „soția lui a fost foarte jenată”.³⁰

La scurtă vreme după terminarea războiului, trifoiul cu patru foi îi aducea din nou noroc directorului. Este adevărat că și reforma monetară din 1948 l-a ajutat, „deprecierea unilaterală a mijloacelor financiare și stabilitatea bunurilor materiale favorizând extrem de mult proprietarii de clădiri și terenuri, întreprinderile și comerțanții”³¹. În 1952, compania procesa 535 000 de litri de lapte pe zi. Glücksklee devenise un angajator important în Neustadt, era cel mai mare contribuabil din oraș și un client de excepție pentru producătorii de lactate din Ostholstein.

În copilărie și adolescență, Karl Lagerfeld a avut parte de un tată care era mai mult prin fabrici sau la sediul central din Hamburg, de pe Mittelweg numărul 36, decât acasă.³² „În afară de laptele condensat, nu-i păsa de nimic”, spunea Lagerfeld.³³ „Tata vorbea puțin, iar când o făcea, discuta de cele mai multe ori despre afaceri. Era întruchiparea mentalității hanseatice. Nu am avut niciodată vreo conversație mai profundă cu-el. Pe atunci, acest lucru era considerat lipsit de pudoare.”³⁴ Tatăl era un adevărat *Pfeffersack*^{*}, imaginea comerciantului tipic din Hamburg.³⁵ Karl Lagerfeld nu a fost niciodată interesat de acest tip de afaceri. Tânărul din stratul superior al clasei mijlocii din Hamburg se simțea străin de tot ce ținea de zona

* Literal, „sac de piper”. Apelativul se referă la negustorii bogați și mitocani din Hamburg.

provincială a Holsteinului. A vizitat o singură dată fabrica Glücksklee din Neustadt, după cum avea să-și amintească peste ani vărul său, Kurt Lagerfeld, în mai 1952, cu ocazia celei de-a douăzeci și cincea aniversări a fabricii, care a avut loc în localitatea învecinată Grömitz. Îndemnat de un țăran să închine cu el o halbă de bere, Karl, care atunci avea 18 ani, l-a refuzat, susținând că nu bea decât șampanie.³⁶ Nu peste multă vreme, a plecat la Paris.³⁷

Otto Lagerfeld a rămas la conducerea Glücksklee până în 1957. Sigur, compania avea succes, dar cota de piață a Bärenmarke, firma concurentă din regiunea Allgäu, dominantă mai ales pe piața din sudul Germaniei, era mai mare. În 1963, aceasta se ridica la 26 – 28%, în timp Glücksklee avea 16 – 17%.³⁸ La mijlocul anilor '60, cifra de afaceri generată de cei aproape 1000 de angajați depășea cu puțin 100 de milioane de mărci.³⁹ Astăzi, realizările lui Otto Lagerfeld aproape că s-au evaporat. În 1985, deținătorul licenței americane a fost preluat de Nestlé, iar pe 17 septembrie 1987, Glücksklee GmbH a fost dizolvată și integrată în Nestlé Deutschland AG.⁴⁰ Fabrica din Neustadt și-a sistat activitatea pe 31 decembrie 2002, după 76 de ani de funcționare, deși încă era productivă, iar registrele de comenzi erau pline. Locuitorii orașului Neustadt au fost dezamăgiți de Nestlé. Clădirea lungă din cărămidă aflată în port a rămas goală. În 2003, Nestlé a vândut divizia de lapte condensat companiei Hochwald-Nahrungsmittelwerke din Renania-Palatinat. Din 2008, Hochwald a rămas unicul producător de lapte condensat din Germania. Consumul este în scădere, pentru că, în zilele noastre, lumea preferă alimentele cu conținut scăzut de grăsimi. Doar pe vârstnici îi mai vezi găurind o conservă să-și pună în cafea câteva picături de lapte gras.

Otto Lagerfeld, un domn amabil, dar rezervat, a încercat în ultimii ani de viață să-i împărtășească nepoatei sale Thoma câte ceva din experiențele sale. A dus-o în cartierul St. Pauli, la unul dintre restaurantele chinezești din Wilhelms-Platz – astăzi, Hans-Albers-Platz –, și a început să vorbească cu

proprietarii în chineză. Atât faptul că vorbea această limbă, cât și mâncarea au impresionat-o mult pe nepoată. Nu se știe dacă Otto Lagerfeld chiar vorbea nouă limbi străine, deprinse în timpul anilor săi de ucenicie și drumeție, așa cum avea să spună mai târziu fiul său⁴¹, dar sigur vorbea engleză, franceză, spaniolă, rusă și puțină chineză. Iar acum era fericit că poate să arate asta cuiva.⁴²

În martie 1960, Otto Lagerfeld și soția sa Elisabeth s-au mutat la Baden-Baden. Cu toate că se pensionase, la declararea noului domiciliu, a ținut să precizeze, în dreptul ocupației curente, „director consultant”.⁴³ Încă nu se putea desprinde de munca de o viață. Din relatările fiului său, după pensionare, „nu mai avea nimic de făcut, nicio îndatorire, se simțea inutil, nu a făcut altceva timp de zece ani decât să citească ziarul toată ziua”.⁴⁴ Tatăl lui Karl Lagerfeld ar fi murit, astfel, „de plictiseală”: „A ațipit citind ziarul când avea 90 de ani.”⁴⁵ Otto Lagerfeld avea, de fapt, 85 de ani când a murit, pe 4 iulie 1967, în paradisul pensionarilor din Pădurea Neagră – aceeași vârstă pe care o aveau la moarte și tatăl, și fiul său.

Karl Lagerfeld povestea adeseori că mama sa i-a dat vestea tristă abia după trei săptămâni. Ținea însă mereu să adauge că asta nu conta, pentru că oricum nu îi plăcea să meargă la înmormântări.⁴⁶ Necrologul comandat de Glücksklee a apărut însă în *Frankfurter Allgemeine Zeitung* la doar două zile după deces: „Otto Lagerfeld a creat de la zero una dintre cele mai importante companii din industria lactatelor din Germania.”⁴⁷ Să nu fi știut mama lui Karl despre acest anunț? Să fi riscat ea ca fiul, aflat la Paris, să afle de moartea tatălui său din ziar, și nu de la ea? Firește că nu. Vestea morții tatălui trebuie să fi ajuns repede la Karl Lagerfeld, înmormântarea din Cimitirul Nienstedten din Hamburg, unde și fiul a fost prezent, având loc pe 10 iulie 1967.

De fapt, lucrurile stau puțin diferit. Înmormântarea a fost până la urmă o ultimă mărturie a relației stranie avute de Karl Lagerfeld cu tatăl său. În loc să meargă la cimitir, fiul a preferat

să aștepte în apropiere, la Hotelul Louis C. Jacob de pe Elbchaussee, până când rudele îndoliate i s-au alăturat.⁴⁸ Familia a fost scandalizată. „Tante Ebbe“ a căzut și ea în dizgrație. Din câte își amintește vărul lui Karl, Kurt, Elisabeth Lagerfeld i-a transmis familiei soțului că de acum s-a sfârșit cu relațiile de rudenie: „De acum înainte ne vom adresa unul altuia cu *dumneavoastră*.“ Familia trebuie să fi fost la fel de indignată când, peste ani, Karl Lagerfeld va spune că dinastia Lagerfeld se va sfârși odată cu el. În fond, frații lui Otto Lagerfeld avuseseră și ei copii, nepoți și strănepoți. În Germania și în Statele Unite ale Americii există multe persoane cu numele Lagerfeld, chiar dacă nu toate sunt atât de cunoscute ca el.

Lui Karl Lagerfeld nu i se poate însă reproșa că nu s-a îngrijit de mormântul familiei de la figura 16D din Cimitirul Nienstedten, unde sunt înmormântați, pe lângă tată, bunicul, bunica și două dintre mătușile sale. Potrivit administrației cimitirului, durata de concesiune a mormântului cu șase locuri a fost prelungită din vreme de Karl Lagerfeld însuși, până în 2042.⁴⁹ La expirarea acestui termen, ultima persoană care a fost înhumată în locul de veci al familiei, Otto Lagerfeld, va fi murit de 75 de ani.

Mama

Tatăl lui Karl Lagerfeld era rezervat și distant. Așa că băiatul s-a apropiat mai mult de mamă, care era mai prezentă și avea mereu ceva de spus. Remarcile ei tăioase nu îi scoteau în evidență doar umorul negru, ci îi dezvăluiau severitatea necruțătoare și standardele imposibil de ridicate. Observațiile și sentințele ei, relatate de fiu unei audiențe uluite, au făcut ca Elisabeth Lagerfeld să nu pară o figură prea mămoasă. Așteptările ei exagerate, transmise unicului fiu, l-au umplut de frustrări și l-au motivat în același timp.

Lagerfeld povestea la un moment dat că mama lui i-a aruncat vechile jurnale, spunându-i: „Doar nu trebuie să știe toată lumea ce prostovan ești.“⁵⁰ „Nu purta pălării, te fac să arăți ca o lesbiană bătrână.“⁵¹ „Arăți ca mine, doar că nu la fel de bine.“⁵² „Ai un nas ca un cartof. Ar trebui să-ți comanzi niște perdele pentru nările alea!“⁵³ „Ar fi putut ieși ceva mai ca lumea din tine, dar, având în vedere cât de puțină ambiție ai, este în regulă ce ai reușit să faci până acum.“⁵⁴ „Vorbește, te rog, mai repede. Așa vei termina mai repede cu prostiile pe care le scoți pe gură.“⁵⁵ „Ai degetele teribil de groase. N-o să poți niciodată fuma sau cânta la pian cu ele.“⁵⁶ „Păcat că nu te poți vedea cum arăți când te plimbi prin curte. Dacă te-ai vedea, ai observa ce mare ți s-a făcut posteriorul.“⁵⁷

E greu de spus în ce măsură sunt influențați copiii de comportamentul dur al mamei. Se prea poate ca aceste răutăți bizare să nu fi fost originale și să mai fi fost auzite și de alți fii și fiice. Cu toate acestea, Karl trebuie să se fi simțit nelalocul lui printre ceilalți copii. Observațiile mamei i-au întărit cu siguranță dorința de a lăsa în urmă atmosfera opresivă a copilăriei, pentru a se maturiza cât mai curând. Poate că Elisabeth Lagerfeld nu avea în cele din urmă intenții rele, iar vorbele ei nu erau decât o încercare de bagatelizare a mândriei materne pe care o simțea.

Pentru a înțelege felul de a fi al lui Elisabeth Bahlmann, trebuie să rămânem obiectivi și să-i aflăm povestea. Fiica administratorului districtual din Beckum a crescut într-un mediu provincial. Acest oraș, aflat între Münster și Paderborn, număra mai puțin de 10 000 de locuitori la începutul secolului XX. Având însă în vedere că familia s-a tot mutat de-a lungul anilor, Elisabeth și sora ei mai mare, Felicitas Bahlmann, erau conștiente că altele sunt originile lor. În plus, ca fiice ale administratorului orașului, aveau o poziție privilegiată, așa că s-au putut dezbăra mai ușor de anumite tipare din copilărie decât cei care locuiseră acolo toată viața lor. Tatăl lor, Karl Bahlmann (1859 – 1922), nu era un simplu politician